

۱۷۲۷
با درجه ممتاز قبول شد
رحمد علی سعود انصاری

۵۳/۶/۳۱

[Handwritten signature]

دانشگاه طبرستان

دانشکده علوم انسانی و سیاسی

پایان نامه برای دریافت درجه لیسانس

موضوع:

شرکت های سهامی زراعی

شرکت سهامی زراعی آریانه

بهره‌مندی استاد ارجمند جناب آقای دکتر انصاری

تهیه کننده:

سعود گشتین

سال تحصیلی ۵۲-۱۳۵۲

۱۷۲۷

بدین وسیله از جناب آقای مهندس اختاری مدیر عامل شرکت سهامی
زراعت آریامهر که در تهیه این گزارش کمک های زیبایی به اینجانب
نموده اند تشکر میکنم .

سعود گنسن

۱۷۲۷

(الف)

“ فهرست مطالب ”

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱	مقدمه
	<u>فصل اول شرکت های سهامی زراعی در ایران :</u>
۷	۱- طرز تشکیل شرکتهای سهامی زراعی در ایران
۱۱	۲- مشخصات شرکتهای سهامی زراعی
۱۴	۳- نحوه تقسیم سود در شرکتهای سهامی زراعی
۱۵	۴- نقش دولت در شرکت سهامی زراعی
۱۶	۵- انتخاب محل برای تشکیل اولین شرکتهای سهامی زراعی
۱۸	۶- چگونگی تشکیل شرکتهای سهامی زراعی
۱۹	۷- نحوه ارزیابی زمین ها و پروستاقیان برای واگذاری به شرکت
	<u>فصل دوم: قره شمس آباد قبل از تشکیل شرکت سهامی زراعی آبرامهر:</u>
۲۲	۱- قره شمس آباد و اوضاع اقتصادی واجتماعی آن قبل از تشکیل شرکت سهامی زراعی
۲۲	الف- احوال
۲۴	ب- تأسیسات آبرسانی ده قبل از تأسیس شرکت

“ فهرست مطالب ”

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۲۳	ج - وضع خاک و اراضی
۲۴	د - جمعیت و نیروی انسانی قره شمس آباد قبل از تشکیل شرکت
۲۵	ه - سا خندان ها و تاسیسات عمومی در قبل از تاسیس شرکت
۲۶	و - سطح سواد در دره
۲۷	ز - طبقات اجتماعی
۲۹	۱- املاجات ارضی در مورد و در شرکت سهامی زراعی آریامهر
	۲- فعالیت و دستگیری زارمین در امر زراعت قبل از تشکیل شرکت سهامی
۳۱	زراعی آریامهر
	<u>فصل سوم:</u>
۳۵	۱- تشکیل شرکت سهامی زراعی آریامهر
۳۶	۲- مشیقات شرکت سهامی زراعی آریامهر
۳۷	۳- سطح زیرکشت پس از تشکیل شرکت سهامی زراعی آریامهر
۳۹	۴- منابع آب در شرکت سهامی زراعی آریامهر
۴۰	۵- محصولات کشاورزی

“ فهرست مطالب ”

<u>صفحه</u>	<u>مستوان</u>
۴۵	۶- دامبروی در شرکت سهامی زراعی آریامهر
۴۶	۷- گاو داری
۴۷	۸- جیره غذایی
۵۲	۹- دام داری
۵۲	۱۰- صنایع دستی در شرکت سهامی زراعی آریامهر
۵۴	۱۱- وضع طبقات اجتماعی پیمان تشکیل شرکت سهامی زراعی آریامهر
۵۵	۱۲- تأسیس تعاون و عملیات ساختمانی پیمان تشکیل شرکت سهامی زراعی آریامهر
۵۷	۱۳- مشاغل تأسیسات و ذخانه های شرکت سهامی زراعی آریامهر
۵۸	۱۴- تغییرات در متد کشت و عوامل تولید محصولات کشاورزی
۵۸	الف- نقش ماشین آلات کشاورزی در شرکت سهامی زراعی آریامهر
۶۱	ب- مصرف کودهای شیمیایی و استفاده از بذرهای اصلاح شده
۶۲	۱۵- فصلیخ اراضی ، احداث راه و تأسیسات آب و برق
۶۲	الف- فصلیخ اراضی
۶۲	ب- احداث راه ها

(ت)

فهرست مطالب

صفحه	موضوع
۶۳	ج - تأسیسات آب و برق
۶۴	۱۶ - فعالیتهای آموزش و رفاه اجتماعی
۶۴	الف - آموزش و پرورش
۶۵	ب - آموزش کار و مورد نیاز شرکت
۶۶	ج - خدمات رفاه اجتماعی
۶۷	د - خانه فرهنگ روستائی
۶۸	ه - فروشگاه تعاونی مصرف
۶۹	۱۷ - کارکنان اداری و فنی شرکت
۷۱	۱۸ - اعتبارات شرکت سهامی زرهای آریامهر
۷۱	الف - اعتبارات از محل کمکهای بلا عوض
۷۲	ب - اعتبارات به صورت وام
۷۲	۱۹ - درآمد سهامداران از طریق فعالیتهای شرکت
<hr/>	
فصل چهارم - مشکلات شرکت سهامی زرهای آریامهر و نتیجه گیری:	
۷۵	۱ - مشکلات شرکت سهامی زرهای آریامهر
۷۶	۲ - ارزیابی شرکت سهامی زرهای آریامهر و نتیجه گیری

طبقه دوم :

=====

با اجرای برنامه همه جانبه اصلاحات ارضی در ایران و کوتاه شدن دست مالکان ارضیات تغییرات اساسی در سازمان تولید محصولات کشاورزی در مملکت بوجود آمد . بدین معنی که زارع صاحب تمام محصول بدست آمده از دستخیز خود گردید . و این موضوع خود میتواند مایه باشد تا زارع مدت زمان زیادتری از وقت خود و نیز وقت بیشتری را صرف کشت و زرع نماید و در نتیجه قدم مهمی در افزایش محصولات کشاورزی مملکت باشد . و از طرف دیگر سطح زندگی طبقه زارع را که این طبقه شامل اکثریت افراد جامعه ایرانی میشود بالا برد .

اما واضح است که هر تحول سریع آن هم در سطح مملکتی مانند اجرای برنامه اصلاحات ارضی که با وضع اقتصاد و اجتماعی گروه کشاورز در مملکت ما وابستگی زیاد دارد مشکلات کوچک و بزرگ نیز به همراه خواهد داشت .

قبل از اجرای برنامه اصلاحات ارضی مالکین دو نقش
 صده را در روستاها بخود اختصاص دادند . یکی رفع احتیاجات
 مالی زارع از طریق دادن وام بنا بود . زیرا زارع فاقد پس انداز
 بود و بالاچاره از مالک وام می گرفت و در موقع برداشت محصول
 سهم بیشتری از محصول را به نسبت وام دریافتی به مالک می پرداخت
 نقش دیگر مالک در ده تعیین سازمان تولید بود ، یعنی اینکه مالک
 با حال او در کارهای کشاورزی نقش پذیر را ایفا می نمودند البته
 این بدان معنی نیست که آنها روی مقدار کار زارع بر زمین نسبی
 نظارت مستقیم داشته اند . بلکه اصول کلی تولید از قبیل نوع و طریقه
 کشت و همچنین مقدار آن تا حدودی در تحت کنترل مالک بوده است .
 پس از اجرای برنامه اصلاحات ارضی در ایران دو
 مشکل اساسی جلب نظرمی کرد . یکی در اثر کوتاه شدن دست
 مالک از زمین و بوجود آمدن خلأ فاضلی از آن و مشکل دیگر
 مسئله اندازه مناسب سازمان تولید بود . زیرا با بهرفتنهای -

اقتصادی و اجتناسی این دوره دیگر امکان استفاده از زمینهای زراعتی با اندازه های نامناسب و وسایل ابتدائی زراعت موجود نبود . برای رفع احتیاجات روز افزون به محصولات کشاورزی کسه ناشی از افزایش درآمد مردم و ازدیاد جمعیت بود بناچار می بایست امکانات استفاده از وسایل جدید در امر تولید محصولات کشاورزی فراهم گردد .

خوشبختانه مشک اول یعنی رفع احتیاجات مالی

زارع حتی قبل از اجرای قانون اصلاحات ارضی توسط دولت پیش بینی شده بود . و هنگام با اجرای قانون مرحله اول اصلاحات ارضی شرکت های تعاونی روستائی نیز بوجود آمد و زارعین صاحب نسق ملزم به عضویت در این شرکت ها بودند . اما متأسفانه در بعضی موارد به طر حتم توجه به آموزش تعاونی و یا کمبود امکانات مالی و گسترش بیش از حد شرکت های تعاونی روستائی تحت فشار الزامات اجساری سبب گردید که کار این نوع شرکت ها به کمال مطلوب نائل نگردد .

اگرچه فی نفسه فعالیت های نهضت تعاونی درخشان می باشد .
 این امر باعث گردید تا دولت به پیشبرد نهضت تعاون در روستاها
 توجه خاصی نموده و از توسعه بی برنامه شرکت های تعاونی
 روستایی جلوگیری کرده و طرح ادغام شرکت های تعاونی
 را اجرا نماید .

برای حل مشکل دوم یعنی تشکیل واحدهای کشاورزی
 باصرفه اقتصادی نیز دولت کوششهایی نموده است و اقدام مؤثر دولت
 در این راه تشکیل شرکت های سهامی زراعی است .
 با تشکیل شرکت های سهامی زراعی بر اساس قانون
 تشکیل اینگونه شرکت ها زمین های زارعین که در محدوده شرکت واقع
 شده اند در اختیار شرکت سهامی زراعی قرار می گیرد و حق استناد دائم
 و مطلق از زمین به شرکت واگذار میشود . البته حق مالکیت از زارع -
 سلب نمیشود بلکه تعدادی از سهام شرکت در ارازا واگذارند زمین
 در اختیار اعضاء شرکت گذاشته میشود . و هرکس ورز به نسبت سهام

•

خود در سود شرکت‌سهم می‌گردد. سهام‌داران شرکت برای کارکردن بر روی زمین نسبت به سایر کارگران فاقد سهم حق تقدم دارند. و به نسبت کمیت و کیفیت کار خود از شرکت‌سهمی زراعی دستمزد دریافت می‌نمایند. البته شرکتی تواند در مواقعی که به تعداد بیشتر نیروی کارگرا احتیاج داشته باشد نسبت به استخدام آنها اقدام نماید. که این‌گونه کارگرا نیز متناسب با نوع و مقدار کاری که انجام می‌دهند دستمزد می‌گیرند.

فعالیت شرکت‌های سهامی زراعی در واحدهای روستایی

انجام می‌گیرد و هر واحد روستایی می‌تواند مشغول پرچند ده باشد. هدف اصلی و مهم از تشکیل شرکت سهامی زراعی جلوگیری از تقسیم زمین به قطعات کوچک غیر اقتصادی است. صاحبان سهام شرکت‌های سهامی زراعی می‌توانند سهام خود را با موافقت وزارت تعاون و امور روستاها به سایر سهام‌داران شرکت‌ها یا به خود شرکت بفروشند. در صورت فوت زارع صاحب سهم نیز سهم متعلق با وراثت و طبق قانون حقوقی بر اساس

مقررات تقسیم میشود . بنابراین بر اساس این مکانیزم است که
 از تقسیم زمین به قطعات کوچک نامناسب جلوگیری میگردد . برای
 اطلاع از سایر هدف های شرکتهای سهامی زراعی این ماده اول
 قانون تشکیل شرکت های سهامی زراعی نقل میگردد :

«بمنظور فراهم نمودن موجبات افزایش درآمد سرانجام

کشاورزان و امکانات همه جانبه برای بکار بردن ماشین آلات کشت و زری در
 امر تولید محصولات کشت و زری و آنگذاشتن زار زمین با اصول و شیوه های -
 جدید کشت و زری و حد اکثر استفاده از نیروی اضافی انسانی موجود در
 روستاها در قطب های کشت و زری و صنعتی شدن مملکت و برای جلوگیری
 از خورد شدن و تقسیم اراضی مزرعهی بقطعات غیر اقتصادی و افزایش
 میزان سطح زیر کشت کشور با استفاده از اراضی بایر و موات و مسلوب
 المنفعه وزارت تعاون و امور روستاها بر اساس وظایف پیش بینی شده
 و ماده یک قانون تشکیل این وزارت در واحدهای روستایی مناطق
 کشور ، شرکت های سهامی زراعی را تشکیل میدهد .»

فصل اول

شرکت های سهامی زراعی در ایران

طل تشکیل شرکت های سهامی زراعی در ایران:

قبل از اصلاحات ارضی قسمت عمده واحدهای زراعی ایران نسبتاً وسیع بود و این وسعت نه تنها شامل مساحت بلکه سرمایه و نیروی کار نیز بود. با تقسیم اراضی به قطعات کوچک مشکلات فراوانی پدید آمد. اگرچه کوششهایی برای ایجاد شرکتهای تعاونی بوجود آمد ولی درصدد این شرکتهای تنها می توانستند به تأمین اعتبارات کوتاه مدت و یا توزیع نفت و کود شیمیایی و بعضی کالا های دیگر بپردازند. در وه برضمان مالکین زارع و کوچکی زمین او مسئله مهم دیگر برانگیزده بودن قطعات زمین کشتا و رزان که در نقاط مختلف ده قرارداد و دسترسی به آب در این زمین ها متفاوت و با مشکلات زیاد همراه است. با توجه به مشکلات یاد شده می توان گفت که اصلاحات

ارضی باید عمل اجرائی بوده که الزاماً باید یک مرحله سازندگی را بدنبال داشته باشد - و این مرحله سازندگی تشکیل شرکت‌های سهامی زراعی است .

تولیدات کشاورزی از آغاز املای حیات ارضی تا -
 سال ۱۳۴۸ بر اساس آمار سازمان کشاورزی و خواربار جهانی افزایش اندکی را نشان می‌دهد . (به استثنای سال ۱۳۴۵ که بعد خشک‌مالی سطح تولید کاهش یافته است) ولی این -
 افزایش اندک نمی‌تواند پاسخگوی احتیاجات کشور باشد .

موضوع دیگر که در ایجاد شرکت‌های سهامی زراعی مورد نظر بوده است تراکم جمعیت در بخش کشاورزی و ناهماهنگی این تراکم با سهم کشاورزی از درآمد ملی است . بر طبق آمارگیری سال ۱۳۴۵ ۱۱/۷ درصد جمعیت کشور در روستاها زندگی میکنند ، ۴۶ درصد آن‌ها نیروی فعال کشاورزی را تشکیل می‌دهند ولی بازده آن‌ها در سطح درآمد ملی در سال ۱۳۴۵ تنها برابر ۲۵/۵ -

درصد بوده است . و این ورقم ناهماهنگی کامل را نشان می‌دهد .
 به‌عنوان توسعه اقتصادی در ایران در سالهای اخیر جمعیت فعال
 در بخش کشاورزی کاهش یافته و به بخش های اقتصادی دیگر
 جذب شده است . ولی این کاهش جمعیت در بخش کما و رزی بسیار
 کند است . ایجاد واحدهای سهامی زراعی از جمله تدابیری بود که
 می‌توانست به این منظور کمک زیاد کند .

جدول زیر بیان کننده درصد شاغلین در بخش های مختلف

اقتصادی در سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۵ می‌باشد .

جدول شماره ۱ : توزیع درصد شاغلین کل کشور در بخش های مختلف در

سالهای ۱۳۳۵ و ۱۳۴۵ (۱)

بخش اقتصادی	۱۳۳۵	۱۳۴۵
کشاورزی	۵۶/۲٪	۴۶/۲٪
صنعت	۲۰/۱٪	۲۷/۱٪
خدمات	۲۰/۶٪	۲۴/۳٪
بهره‌مندی	۳/۰	۱/۵
جمع	۱۰۰٪	۱۰۰٪

(۱) بررسی برخی از جنبه های تحولات اقتصادی و اجتماعی کشور در سالهای

اخیر مرکز آمار ایران دیماه ۱۳۴۷ صفحه ۷۲ .